

Samlaren

Tidskrift för forskning om
svensk och annan nordisk litteratur
Årgång 136 2015

I distribution:
Swedish Science Press

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Berkeley: Linda Rugg

Göteborg: Lisbeth Larsson

Köpenhamn: Johnny Kondrup

Lund: Erik Hedling, Eva Hættner Aurelius

München: Annegret Heitmann

Oslo: Elisabeth Oxfeldt

Stockholm: Anders Cullhed, Anders Olsson, Boel Westin

Tartu: Daniel Sävborg

Uppsala: Torsten Pettersson, Johan Svedjedal

Zürich: Klaus Müller-Wille

Åbo: Claes Ahlund

Redaktörer: Jon Viklund (uppsatser) och Andreas Hedberg (recensioner)

Biträdande redaktör: Ljubica Miočević

Inlagans typografi: Anders Svedin

Utgiven med stöd av

Svenska Akademien och Vetenskapsrådet

Bidrag till *Samlaren* insändes digitalt i ordbehandlingsprogrammet Word till info@svelitt.se. Konsultera skribentinstruktionerna på sällskapets hemsida innan du skickar in. Sista inlämningsdatum för uppsatser till nästa årgång av *Samlaren* är 15 juni 2016 och för recensioner 1 september 2016. *Samlaren* publiceras även digitalt, varför den som sänder in material till *Samlaren* därmed anses medge digital publicering. Den digitala utgåvan nås på: <http://www.svelitt.se/samlaren/index.html>. Sällskapet avser att kontinuerligt tillgängliggöra även äldre årgångar av tidskriften.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet PG: 5367–8.

Svenska Litteratursällskapets hemsida kan nås via adressen www.svelitt.se.

ISBN 978–91–87666–35–3

ISSN 0348–6133

Printed in Lithuania by
Balto print, Vilnius 2016

hållsrik som den är. Utan tvekan kommer den att vara en grundläggande källa att ösa ur för framtida Lindgrenforskare.

Lena Kåreland

Green Planets. Ecology and Science Fiction. Red. Gerry Canavan & Kim Stanley Robinson. Wesleyan University Press. Middletown CT 2014.

Egentligen borde kombinationen ekokritik och science fiction vara helt självklar och redan ha resulterat i en rad forskningsprojekt, monografier och antologier. Få genrer har väl som science fiction intresserat sig för mänsklighetens ödesfrågor, för klimatkatastrofer, apokalypser och postapokalypser, för dystopier präglade av överbefolkning, miljöförstöring och resursbrist, för öde ruinlandskap eller arkadiska utopier bortom kapitalismen (eller socialismen), och inte minst för de alltmer svårdragna gränserna mellan människa, djur och maskin – tänk bara på genrens alla robotar, artificiella intelligenser, cyborger och utomjordingar. Till detta kan läggas att många klassiker inom miljörelsen närmat sig eller rentav överlappat med genren, exempelvis Rachel Carsons *Silent Spring* (1962), som ju inleddes med ett slags science fiction-berättelse, eller verk som Paul Ehrlichs *The Population Bomb* (1968) och Ernest Callenbachs *Ecotopia* (1975).

Ändå får man leta noga innan man hittar några av de spridda uppsatser som särskilt under det senaste decenniet skrivits om science fiction ur ett ekokritiskt perspektiv. Kanske är förklaringen att ekokritikerna länge haft beröringsskräck inte bara för populärlitteraturen i allmänhet – som man måhända avfärdat som systembekräftande eskapism i kapitalismens tjänst – utan kanske i synnerhet för en genre som med sitt intresse för framtiden antagits vara alltför positivt inställd till den tekniska och naturvetenskapliga utveckling som frambringat flertalet av de stora hoten mot vår civilisation. Istället har man ofta varit sysselsatt med sin egen kanon, med förkärlek för så kallad *nature writing*, de brittiska och tyska romantikerna, och för namn som Henry David Thoreau, Herman Melville och Jack London.

Likväl är science fiction en genre där författare ända sedan 1800-talet sysslat med just den typ av frågor som på sistone kommit att uppta ekokritiken. Genom att extrapolera tendenser i samtiden har man inte minst varnat för att tron på evig till-

växt är absurd i det långa perspektivet, och för att klimat och ekologi är lika komplexa som känsliga system av beroenden, där människan och hennes kultur i högsta grad är inlemmad. Nämnas kan moderna klassiker inom genren som Frederik Pohls och C.M. Kornbluths satiriska *The Space Merchants* (1953), där det råder akut resursbrist på en överbefolkad jord styrd av reklamföretagen, och där den underjordiska motståndsrörelsen försöker få folk att inse att resurserna är ändliga; Frank Herberts *Dune* (1965), som skildrar maktkampen om ökenplaneten Arrakis, där den kuvade ursprungsbefolkningen i hemlighet samlar vatten för att en dag få öknen att grönska; Ursula K. Le Guins *The Left Hand of Darkness* (1969), där en värld präglad av evig vinter och befolkad av ett slags hermafroditerna aldrig genomgått en industriell revolution; eller varför inte Kim Stanley Robinsons två trilogier om de politiska, ekonomiska, kulturella, religiösa, etiska och vetenskapliga utmaningarna med att befolka och terraforma vår röda grannplanet (*Red Mars*, *Green Mars* och *Blue Mars*, 1993–1996) eller lösa vår tids stora klimathot (*Forty Signs of Rain*, *Fifty Degrees Below* och *Sixty Days and Counting*, 2004–2007).

Vad få av hans läsare vet är att Kim Stanley Robinson, ett av den samtida science fiction-litteraturens största namn, också är disputerad litteraturforskare, på en avhandling om Philip K. Dicks författarskap (med Fredric Jameson som handledare). Tillsammans med Gerry Canavan är han dessutom en av redaktörerna för den gedigna och högst välkomna antologin *Green Planets. Ecology and Science Fiction*, som rymmer tretton artiklar eller uppsatser som på ett eller annat sätt rör sig i skärningspunkten mellan ekologi och science fiction, inte sällan ur ett marxistiskt och/eller ekokritiskt perspektiv. (Titeln är för övrigt en uttalad blinkning till *Red Planets. Marxism and Science Fiction*, red. Mark Bould & China Miéville, som utkom på samma förlag 2009.)

Antologin är indelad i tre avdelningar, som lånat sina rubriker från science fiction-författaren Samuel R. Delanys kategorier över möjliga framtidsscenario: 1) "Arcadias and New Jerusalems", 2) "Brave New Worlds and Lands of the Flies", samt 3) "Quiet Earths, Junk Cities, and the Cultures of the Afternoon". Redan rubrikerna på avdelningarna vittnar om att beröringspunkterna mellan science fiction och ekologin är legio. Flera av antologins medverkande lyfter också fram saker som att

ekologiskt tänkande är närmast oskiljbart från berättande om framtiden (192), det vill säga science fiction-genrens paradgren, eller att skildringar av fiktiva planeter – eller framtidsscenario på jorden – i princip alltid bygger på något slags uppfattning om klimat, flora, fauna och resursanvändning (samt resursfördelning). Detta leder rentav, hävdar Michael Page i sitt bidrag "Evolution and Apocalypse in the Golden Age", till att "almost all SF is foundationally ecological in nature" (41) och att ekokritiken och science fiction-forskningen har så stora likheter att de delvis tycks vara på väg att smälta samman. Det mest intressanta i hans bidrag är heller inte den korta undersökningen av optimistiska och pessimistiska framtidsscenario i science fiction med ekokritisk relevans från genrens så kallade guldålder (här 1930- och 1940-talet, med analyser av verk av Laurence Manning, Clifford Simak, Ward Moore och George R. Stewart), utan att han visar att ekologin har varit helt central för genren åtminstone sedan mellankrigstiden och setts som en vetenskap värd att spekulera kring vid sidan av exempelvis fysik, kemi, sociologi, lingvistik och psykologi.

Enligt Michael Page är science fiction i själva verket den genre som kanske allra bäst lämpar sig för att undersöka och diskutera människans beroende av sin livsmiljö. Det här är en åsikt som framförs i flera av antologins bidrag, men som också tangerats av ett av ekokritikens verkligt stora namn, Lawrence Buell: "For half a century science fiction has taken a keen, if not consistent interest in ecology, in planetary endangerment, in environmental ethics, in humankind's relation to the nonhuman world. [...] No genre potentially matches up with a planetary level of thinking 'environment' better than science fiction does." (*Green Planets*, 41 f.)

Vad science fiction har att erbjuda är, som Gerry Canavan påpekar i både antologins korta förord och inledningen "If This Goes On", att den dels kan hjälpa oss att få syn på "the way the contemporary moment thinks about nature and the world" (xi), dels ger oss redskap att tänka nytt: "SF is our culture's vast, shared, polyvocal archive of the possible; from techno-utopias to apocalypses to ecotopian *fortunate falls*, it is the transmedia genre of SF that has first attempted to articulate the sorts of systemic global changes that are imminent, or already happening, and begins to imagine what our transformed planet might eventually be like for those who will come to live on it." (16 f.) Genom grepp som främmandegöring, extrapolering

och satir kan science fiction när den är som bäst helt enkelt få oss att se vår värld, våra samhällen och våra ingrodda försanthållanden ur nya perspektiv, eller ge oss framtidsscenario att sträva mot eller undvika. Med det sagt bör det också påpekas att science fiction är en oerhört bred och heterogen genre, som spänner över både det höga och det låga, över det subversiva och det systembekräftande, över det estetiskt och intellektuellt nydanande och det kommersiella och det rent underhållande: *Green Planets* ger härvidlag en något skev bild av genren som ett tillhåll nästan uteslutande för eftertänksamma socialister och vänsterliberala humanister, när många av dess författare i själva verket högljutt förespråkar fortsatt exploatering av jordens resurser eller inbillar sig att eventuella resursbrister på jorden enkelt kan lösas genom kolonial expansion i världsrymden eller ännu ouppfunna energikällor.

Anslaget i antologins bidrag sträcker sig från det analytiska till det aktivistiska. I några av bidragen drar sig inte författarna för att hävda att studier av skönlitteratur – och kanske i synnerhet science fiction – ur ett ekokritiskt perspektiv inte bara kan förbereda oss för de omfattande förändringar som väntar, utan i bästa fall också bidra till vända utvecklingen innan det är för sent. Denna optimism saknas dock i Gerry Canavans inledning, som till delar präglas av en något opassande defaultistisk ton. Alternativen till den nuvarande samhällsutvecklingen och den annalkande eller redan pågående klimatkatastrofen tycks där så svåruppnåeliga att kampen närmast förefaller hopplös.

Möjligen går denna ton att tillskriva antologins nästan uteslutande anglosaxiska, särskilt amerikanska, perspektiv. Av de femton medverkande forskarna är samtliga utom en verksamma vid anglosaxiska universitet – hälften i USA, och de återstående ganska jämnt fördelade mellan Storbritannien, Kanada, Australien och Sydafrika. De litterära verk och filmer som behandlas är också med ytterst få undantag tillkomna i det anglosaxiska språkområdet. Ur ett svenskt perspektiv kan man därför inte låta bli att undra vad som hade hänt om några bidrag tagit hänsyn till ett verk som Harry Martinsons *Aniara* (1956), som långt före merparten av de verk som diskuteras tog upp ämnen som miljöförstöring, långresor i rymdskepp och föreställningen om jorden som ett rymdskepp (även om mycket av dess tematik också går att spåra tillbaka till 1940- och 1950-talets anglosaxiska science fic-

tion, publicerad i översättning i bland annat *Jules Verne-Magasinet*).

Fokus i antologins bidrag ligger överlag på relativt moderna verk från det senaste halvsekle. Ett välgörande undantag är därför antologins första egentliga bidrag, Christina Alts ”Extinction, Extermination, and the Ecological Optimism of H.G. Wells”, som behandlar H.G. Wells förändrade syn på ekologin som vetenskap från *The War of the Worlds* (1898) till *Men Like Gods* (1923). Medan den förra präglas av den viktorianska erans växande insikt om att människan bara är ett djur bland andra – i romanen identifierar sig de av marsianerna utrotningshotade och sårbara människorna i själva verket med jagade djur – förespråkar den senare en antropocentrisk, systematisk utrotning av alla för människan missgäliga djur, växter och insekter. Wells två romaner speglar på så vis en utveckling under 1900-talets första decennier, när ekologin snarare än att leda till ökad ödmjukhet inför människans beroende av sin omgivning och miljö tycks ha bidragit till att återupprätta förtroendet för människans dominanta position, rentav återerövra den makt över naturen som evolutionsläran börjat ifrågasätta.

Besläktad med Alts bidrag är Rob Lathams ”Biotic Invasions: Ecological Imperialism in New Wave Science Fiction” (som tidigare publicerats i *The Yearbook of English Studies* år 2007). Där diskuteras relationen mellan ekologi, imperialism och kolonialism i några av den så kallade nya vågens science fiction-romaner (det vill säga den estetiskt modernistiska, ofta ideologiskt subversiva science fiction som skrevs på 1960- och det tidiga 1970-talet), i synnerhet Thomas M. Dischs *The Genocides* (1965) och Ursula K. Le Guins *The Word for World Is Forest* (1972). I likhet med många senare science fiction-romaner ifrågasätter dessa kraftfullt genrens traditionella glorifiering av den vita västerländska människan, hennes utvaldhed, ofrånkomliga framtida expansion i världsrymden och underkuvande av andra arter och ekosystem.

En författare som återkommer i flera bidrag är just Ursula K. Le Guin, som också ägnas ett helt bidrag i form av Gib Prettymans ”Daoism, Ecology, and World Reduction in Le Guin’s Utopian Fictions”. Prettyman argumenterar där övertygande för att marxistiska forskare som Darko Suvin och Fredric Jameson i alltför hög grad fokuserat på det antikapitalistiska innehållet i Ursula K. Le Guins romaner och noveller, och därmed ofta blundat för

både de ekologiska och de taoistiska, mer andliga och filosofiska, inslagen. Istället för att avfärda dem som ahistorisk mysticism, eller en strävan efter balans och passivitet, menar Prettyman att dessa aspekter av Le Guins verk bör ses som delar av en sammanhängande helhet, där inte minst ekologin med dess kritik av antropocentrismen och tron på ändlös tillväxt används i högst politiska syften.

Även om antologin domineras av litteraturforskare rymmer den några bidrag skrivna av forskare i andra discipliner. Ett av de mer intressanta är Sabine Höhlers (verksam vid KTH) ”’The Real Problem of a Spaceship Is Its People’: Spaceship Earth as Ecological Science Fiction”, där hon ur ett snarast idéhistoriskt perspektiv diskuterar föreställningen om jorden som ett rymdskepp (det vill säga ett slutet ekonomiskt och ekologiskt system med begränsade resurser) och dessutom uppehåller sig vid den porösa gränsen mellan vetenskap och science fiction inom populationsekologin kring år 1970, då frågan om överbefolkning och mänsklighetens överlevnad stod högt på dagordningen inom både vetenskapen och populärkulturen (med bland annat ämnen som födelsekontroll, massterilisering och selektiv eutanasi). En stor del av bidraget behandlar den amerikanske biologen och humanekologen Garrett Hardin (kanske mest känd för uppsatsen ”The Tragedy of the Commons” [1968]), hans verk *Exploring New Ethics for Survival: The Voyage of the Spaceship Beagle* (1972) och hans senare utarbetande av en så kallad ”lifeboat ethics”, där artens överlevnad i förhållande till ekosystemens begränsade kapacitet ställs i främsta rummet.

Något mindre uppenbar ekokritisk relevans har bidrag som Christopher Palmers ”Ordinary Catastrophes: Paradoxes and Problems in Some Recent Post-Apocalyptic Fictions”, som diskuterar det vardagliga och världens undergång i tre sinner mellan mycket olika romaner (Douglas Couplands *Girlfriend in a Coma* [1998], Margaret Atwoods *Oryx and Crake* [2003] och China Miéville’s *Kraken* [2010]), eller Elzette Steenkamps ”Future Ecologies, Current Crisis: Ecological Concern in South African Speculative Fiction”, som ger inblickar i den Sydafrikanska fantastiken, vilken med undantag för Neill Blomkamps genombrottsfilm *District 9* (2009) och Lauren Beukes prisbelönade roman *Zoo City* (2010) tycks relativt okänd även inom landet trots att den länge sysslat med just sådana frågor om rasism, orättvisor och annanhet som upptagit landets mer konsekrerade film och litteratur. Inte minst diskuteras i bidraget hur skild-

ringar av annorlunda och förändrade kroppar (utomjordingar, kloner och cyborger) och framtida, postapokalyptiska ödeland gestaltar många av samhällets centrala frågor om identitet och tillhörighet, i synnerhet i Jane Rosenthals roman *Souvenir* (2004) och just Neill Blomkamps *District 9*. Bidraget tillför dock föga nytt om den senare, bortsett från det intressanta klargörandet att den utanför Sydafrika ofta kritiserade skildringen av de nigerianska gangstrarna, som idkar bytesshandel med kattmat och utomjordiska vapen, inom landet uppfattades som den ironiska lek med överdrivna stereotyper som de tydligen var tänkta som.

Flera av antologins bidrag fokuserar på postapokalyptiska verk från de senaste decennierna. Så till exempel Andrew Milners ”The Sea and Eternal Summer”, där han analyserar en roman som kunde ha blivit klimatkatastrofens svar på Nevil Shutes *On the Beach* (1957), den australiensiske författaren George Turners *The Sea and Summer* (1987), en av de första romanerna att på allvar utforska de samhällliga och mänskliga följderna av den globala uppvärmningen. Romanen blandar extrapolering med främmandegöring och skildrar dels ett Melbourne på 2040- till 2060-talet, dels en expedition som tusen år senare undersöker den stad som nu ligger under vattnet, och försöker uttröna vad som gick fel på 2000-talet.

Ett liknande exempel är Adeline Johns-Putras ”Care, Gender, and the Climate-Changed Future: Maggie Gee’s *The Ice People*”, där hon diskuterar hur man kan använda dystopiska och postapokalyptiska romaner som Maggie Gees *The Ice People* (1998) för att utforska den levda erfarenheten av klimatförändringarna och genom enskilda (fiktiva) psyken få tillgång till de konkreta följderna av dessa abstrakta, globala processer. Genomgående för diskussionen är tanken att vi genom att få konsekvenserna av våra kollektiva handlingar gestaltade för oss kan förstå hur nuet formar framtiden, och hur empati, omsorg (”care”), rentav kärlek, kan vara nycklarna till att överleva den annalkande katastrofen. Men Johns-Putra lyfter också fram flera problematiska aspekter hos denna föreställning: vem är det som ska visa omtanke om vem eller vad, vilka maktrelationer iscensätter denna handling, vilka är genuskillnaderna i våra föreställningar om omsorg, och hur effektiv är egentligen omsorg som etisk, psykologisk och politisk ståndpunkt? Hon riktar också skarp kritik mot flera av berättelsernas (och många ekofeministers) okritiska tradering av

vad hon kallar ”ecomaterialism”, det vill säga den biologiskt deterministiska föreställningen att kvinnor genom att kunna föda barn står närmare naturen än män.

Just dystopier och undergångsberättelser tenderar att vara problematiska i flera avseenden. Visserligen kan de ofta fungera som varningar som manar till handling innan det är för sent, men de riskerar också, som redan Susan Sontag påpekade i sin essä ”The Imagination of Disaster” (1965), att vänja oss vid undergången, få oss att se den som oundviklig, mindre hotfull, eller i värsta fall eftersträvsvärd som det enda tänkbara alternativet till nuvarande ordning – i en ofta felciterad passage i *The Seeds of Time* (1994) menar exempelvis Fredric Jameson att ”it seems to be easier for us today to imagine the thoroughgoing deterioration of the earth and of nature than the breakdown of late capitalism” (*Green Planets*, 4).

En författare som tycks övertygad om dystopiernas och de postapokalyptiska berättelsernas politiska funktioner är amerikanen Paolo Bacigalupi, mest känd för den flerfaldigt prisbelönade *The Windup Girl* (2009). I ett av antologins främsta bidrag, ”The Rain Feels New’: Ecotopian Strategies in the Short Fiction of Paolo Bacigalupi”, som också inleder antologins sista avdelning, närläser Eric C. Otto tre av hans noveller (”The People of Sand and Slag” [2004], ”Pop Squad” [2006] och ”Pump Six” [2008]) för att undersöka hur de gestaltar människans förhållande till sin omgivning och de kollapsande ekosystemen, men också hur novellerna trots de dystra framtidsutsikterna lyckas artikulera en ”desire for a better way of living” (179), och rymmer tydligen utopiska – eller ”ekotopiska” – drag. Förutom de klargörande läsningarna av novellerna behandlas också den så kallade ”kritiska utopin” (”critical utopia”) som tradition, genre och politiskt verktyg. Särskilt intressant är där diskussionen om att den ekotopiska fiktionen uppgift inte är att försöka föreställa sig en lycklig eller harmonisk framtid, utan att förmå oss att få syn på de många individuella och kollektiva möjligheterna att tänka och leva annorlunda redan i nuet. I Bacigalupis fall handlar det ofta om att skaka om läsaren genom att skildra begäret efter att leva annorlunda i en dystert framtid där det redan är för sent.

Antologins sista del rymmer också några av dess svagaste bidrag. Nämnas kan exempelvis Timothy Mortons ”Pandora’s Box: *Avatar*, Ecology, Thought”, en anmärkningsvärt esoterisk och

stundtals excentrisk utläggning om James Camerons storfilm *Avatar* (2009), ontologi, förnuft och modernitet, och Brent Bellamys och Imre Szemans ”Life After People: Science Faction and Ecological Futures”, som behandlar den märkliga genre på gränsen mellan science fiction och populärvetenskap där jorden med dess natur och ekosystem skildras efter det att människan försvunnit (av ofta oklar anledning), och där de mest kända exemplen torde vara Alan Weismans bok *The World Without Us* (2007) och History Channels dokumentärserie *Life After People* (2008–2010). Bidraget är aningen rörigt, och trots att det rymmer flera relevanta iakttagelser har de flesta tendenser som spåras redan diskuterats inom tidigare forskning om denna narratologiskt och ideologiskt problematiska genre.

I den sista delen finns emellertid också flera intressanta läsningar av såväl äldre som nyare science fiction-texter. Ett av de bidrag som sticker ut mest är Melody Jues ”Churning Up the Depths: Nonhuman Ecologies of Metaphor in *Solaris* and ’Oceanic’”, som inte bara kastar nytt ljus över Stanislaw Lems klassiker *Solaris* (1961), utan genom att jämföra den med Greg Egans långnovell ”Oceanic” (1998) också lyfter fram flera perspektiv och frågor som har bäring långt utanför analysen av just dessa två texter. Bidraget kretsar kring frågor om religion, genus och biologi – inte minst då det i ”Oceanic” visar sig att berättelsens religiösa upplevelser alstras av en havslevande mikrob – och utmynnar i en kort diskussion om hur ekologiska relationer och våra beroenden av det icke-mänskliga redan är djupt involverade i våra metaforer och därmed vårt tänkande om världen.

Antologin avslutas sedan med dels ett efterord, ”Still, I’m Reluctant to Call This Pessimism” – där Gerry Canavan intervjuar sin medredaktör Kim Stanley Robinson om dennes författarskap, science fiction, ekologi, klimatförändringarna, religion, apokalypser och utopier – dels vad som kan vara en av antologins mest användbara delar, en tjugosidor lång kommenterad förteckning över skön- och facklitterära verk, filmer, tv-serier, grafiska romaner med mera som bör vara av intresse för den som vill fortsätta utforska skärningspunkten mellan ekologi och science fiction.

Intervjun med Kim Stanley Robinson är förstås särskilt värdefull för den som är intresserad av hans författarskap, men pekar – tillsammans med antologin som helhet – också på ett intressant fenomen, nämligen science fiction som inspireras av aktuell humanistisk forskning. I ett parti i inter-

vjun talar sig nämligen Robinson varm om berättelser om generationsrymdskepp och hur de belyser svårigheterna för människan att någonsin bosätta sig utanför vårt solsystem (bland annat den psykologiska utmaningen i att leva instängd i flera generationer, men också det faktum att livet på jorden är så anpassat till vår planet att det tycks närmast omöjligt att transplantera till andra himlakroppar). Året efter att *Green Planets* utkom visade det sig sedan att hans nya roman, *Aurora* (2015), inte bara tog upp just detta problem, utan också rymmer tematik, idéer och grepp som ganska enkelt går att spåra till flera av kapitlen i antologin.

Sammantaget är *Green Planets. Ecology and Science Fiction* en perspektivrik om än något ojämn antologi som visar på science fiction-genrens och -forskningens fortsatta relevans i en tid när science fiction alltmer tycks ha glidit ihop med vår samtid och verklighet (vem hade för ett par decennier sedan trott att klimatförändringar, resistenta bakterier, cyberterrorism och *hacking*, informationskrigföring, rymdturism, drönare och arbetsbrist till följd av datorisering och robotisering skulle figurera i våra nyhetsändringar?). Även om de tänkta läsarna ofta tycks vara science fiction-forskare snarare än ekokritiker rymmer flera av bidragen korta introduktioner till vanliga begrepp och teorier inom science fiction-forskningen som gör att de med behållning bör kunna läsas också av med science fiction-forskningen obekanta ekokritiker. Det återstår dock att se om antologin lyckas bidra till att bygga broar mellan science fiction-forskningen och ekokritiken (eller det bredare *environmental humanities*). Medan Michael Page i sitt bidrag menar att science fiction och science fiction-forskningen har mycket att erbjuda inte bara ekokritiken utan hela miljörörelsen – ”SF provides us with a methodology to begin formulating alternatives” (53) – kan man också som Gerry Canavan föreslår likna ekokritiken vid en form av science fiction, eftersom den använder sig av ”the same tools of cognition and extrapolation to project the conditions of a possible future – whether good or bad, ecotopian or apocalyptic – in hopes of transforming politics in the present” (17).

Jerry Määttä